

YÜKSEL TAŞKIN: Komploculuk ve sol

Posted on 04/10/2014

“İran’daki siyasal tartışmalar şu tür terimlerle doludur: komplo, casus, hıyanet, bağımlı, dış tehlike, dış güçler, yabancı etki, sırlar, entrikalar, kukla, işbirlikçi, emperyalizmin uşakları, perde gerisi.” Bu ifadeler, İran siyasi tarihine dair parlak çalışmaları olan Ervand Abrahamian’ın Humeynizm başlıklı kitabından alındı. Buradaki tasvirin ülkemiz entelektüel iklimini de birebir yansıttığı dikkatlerden kaçmamıştır. Komplocu düşünme eğilimi her ülkede az çok var olmakla beraber, asıl olarak güven meselesinin yoğun yaşandığı yerlerde daha ciddi bir mesele olarak karşımıza çıkıyor.

İran’da, Sünnilerle çevrili bir coğrafyada “Şiiliğin tek kalesi” olma algısıyla beslenen bir güvensizlik hâlinin tarihî temelleri zaten mevcuttu. 20. yüzyılda Şah’ın Batılılaşma adına baskıcı bir diktatörlük üretmesi, bu güvensizliği derinleştirdi. İran İslam Devrimi’nden hemen sonra Irak’ın İran’a saldırması ve dünyadaki bütün güçlü aktörlerin Irak’ı desteklemeleri de bu komploculuğu sıradanlaştırdı.

Bu yazıda bizleri daha çok ilgilendiren konu, soldaki komploculuk eğilimi ve bunun kaçınılmaz olarak hümanist geleneği soldururken reel politik bakışı yeniden üretmesi. Başka bir ifadeyle, solun uzak durması gereken, rakiplerine ait bir düşünce biçimine hapsolması.

İran solunun 1979 İslam Devrimi’nden sonra zaten damarlarında gezinen komploculuğu daha da abartması nasıl açıklanabilir? Bunun en bariz açıklaması, İslamcılar karşısında yaşanan büyük yenilgi ve etkisizleşme hissidir. Yaşanan tarihî travma, solun özne olarak hükmünün kalmadığı algısını kuvvetlendirirken, “perde gerisinde büyük güçler arama” refleksiyle bu etkisizleşmeye bir açıklama getirilmeye çalışıldı.

Demek ki solda komploculuğun derinleşmesi, yenilmişlik hissiyle yakından ilişkili. Türkiye solunun 1980 sonrasında yaşadığı yenilginin yarattığı travma, hiç beklemediği aktörlerin iktidara yürümesiyle daha da katmerlendi. Özne olarak etkisizleşme hissi, beklenmeyen aktörlerin güçlenmelerini “perde gerisindeki karanlık aktörlerin planlarına” bağlama tavrını güçlendirdi. Böylece yenilgi, adeta tarih dışı ve tarih üstü bir iyi kötü savaşına bağlanılarak, özne olarak bizlerin sorumluluğu ötelenmiş oluyordu.

Burada tuhaf olan husus, solun etkisizleştikçe, aslında dinî düşünce alanına ait olan kategorileri birebir devralmasıdır. Sözelimi İran İslamcılarının ABD’yi “muktedir büyük şeytan” olarak olumsuzlarken, onun dünyevi gücünü fazlaca abartmaları, solda da aynen devralınıyordu.

“Büyük şeytan zaten her şeyi planlamıştır. O zaman siyaset hükümsüz kalır. Bizlerin başarısızlığı da bizimle ilişkili değildir. Adeta tarih-üstü bir tasarım karşısında yenilmemiz kaçınılmazdır.” Bu bakış açısı, özellikle Ortadoğu’da olanları açıklarken sıklıkla devreye sokulmaya başlandı.

Arap Baharı’nın patlak verdiği dönemde solda pek çok analiz, olayların perde arkasında ABD’yi göstererek, bölge halklarının devrimci özne olma irade ve kapasitesini baştan yok saymaya meylettiler. Mesela Kürtlerin kanlarıyla, canlarıyla, kısaca kendi iradeleriyle tarih sahnesine çıkma ve orada tutunma çabaları, kolayca ABD, AB veya İsrail’in “büyük planlarıyla” açıklanabiliyordu; hem de kendilerine “sol” diyen çevrelerde.

Sol, komploculuğun kaçınılmaz dili olan reel politığe hapsolarak, hümanist mirasından uzaklaşma hatasını işledi. Hümanizm, insanın kendisini geliştirerek tarihe müdahale edebileceği iyimserliğini barındırır. Bu mirası yeniden anımsamamız gerekiyor.

Ortadoğu’da büyük güçler ne kadar etkili olurlarsa olsunlar, asıl önemli dönüşümlerin bölge halklarının kendi irade ve örgütlülükleriyle gerçekleşebileceğine inanmayanlar zaten solda

durmuyorlar demektir...

Kaynak: [TARAF](#)